

MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

Warszawa, 24 stycznia 2020 r.

DPPI-WPPIP.4010.11.2020.MMB

Sz. P.
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Ministrze,

nawiązując do pisma o numerze VII.7030.211.2019.AT z 13 stycznia br. dotyczącego jakości edukacji klimatycznej w polskich szkołach, dziękuję za przekazanie propozycji wprowadzenia do szkół specjalnego programu zajęć na temat zmian klimatycznych i sposobów przeciwdziałania ich skutkom.

Zgadzam się z Panem co do kwestii kształtowania właściwych postaw dzieci i młodzieży wobec zagrożeń klimatycznych. Uważnie obserwujemy w Ministerstwie Edukacji Narodowej wzrastającą rolę i znaczenie edukacji o zrównoważonym rozwoju, a szerzej edukacji globalnej. Edukacja globalna stanowi tę część kształcenia obywatelskiego oraz wychowania, która pomaga w procesie uświadamiania uczniom istnienia zjawisk i współzależności globalnych. Jej głównym celem jest przygotowanie dzieci i młodzieży do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości.

Można przychylić się do Pana opinii, że istnieje związek między kryzysem klimatycznym, a prawami człowieka. Z tego właśnie względu zagadnienia ochrony klimatu, jakości powietrza oraz odpowiedzialnej postawy obywatelskiej stanowią elementy edukacji o zrównoważonym rozwoju, obecnej w polskich szkołach od wielu lat w wyniku realizowania wielu równoległych działań.

Najważniejszym z nich jest realizowanie treści podstawy programowej na różnych etapach kształcenia, w przedmiotach takich jak przyroda, technika, biologia, chemia, geografia, wiedza o społeczeństwie. Wsparcie dla szkół i nauczycieli w przekazywaniu ww. treści stanowi implementacja projektów Ośrodka Rozwoju Edukacji, ostatnio pn. „Edukacja globalna. Liderzy zrównoważonego rozwoju”. Działania projektowe angażują szkoły, nauczycieli i uczniów, a także dostarczają im innowacyjnych narzędzi i materiałów dydaktycznych (np. grywalizacja). Wspieranie nauczycieli w doskonaleniu zawodowym i poszerzaniu wiedzy na temat zjawisk klimatycznych jest jednym z naszych priorytetów. W wyniku działań projektowych zaczęła funkcjonować sieć regionalnych liderów edukacji globalnej, koordynujących inicjatywy w danym województwie, a także promowane są obchody Tygodnia Edukacji Globalnej w listopadzie każdego roku. Projekt ORE stanowi flagowy przykład działań edukacyjnych, wpisuje się w realizację unijnej strategii edukacyjnej, a także celów Agendy ONZ 2030.

Uważam za ważne kontynuowanie dobrych praktyk w planowanym na 2020 r. projekcie ORE pn. „Młodzieżowi Liderzy na rzecz Edukacji i Globalnego Rozwoju”. Ma on służyć zwiększeniu świadomości na temat globalnych wyzwań i współzależności między nimi, a także inicjowaniu aktywnej postawy obywatelskiej w tym zakresie.

Nasze działania są komplementarne wobec inicjatyw i przedsięwzięć proponowanych przez Ministerstwo Klimatu, NFOŚiGW oraz inne podmioty zajmujące się edukacją ekologiczną lub środowiskową. Ministerstwo Edukacji Narodowej współpracuje międzysektorowo w obszarze promowania edukacji globalnej (w tym edukacji o zrównoważonym rozwoju) z MSZ, MNiSW oraz Grupą Zagranica. Uczestniczymy systematycznie w konsultacjach międzyresortowych dotyczących działań edukacyjnych w zakresie ochrony jakości powietrza i ubóstwa energetycznego.

Na poziomie międzynarodowym bierzemy udział w inicjatywach Global Education Network Europe (GENE), North-South Centre of the Council of Europe, Carpathian Convention, agend ONZ, które finansują innowacyjne działania edukacyjne. Ministerstwo popiera działania organizacji pozarządowych nakierowane na podnoszenie świadomości klimatycznej oraz przygotowuje także rekomendacje dla polskich organizacji pozarządowych starających się o uzyskanie unijnej dotacji DEAR (Development Education and Awareness Raising) dla prowadzenia projektów z zakresu ww. tematyki.

W moim przekonaniu zadania promujące edukację o zrównoważonym rozwoju realizowane są obecnie w wystarczającym zakresie zarówno w formalnym jak i pozaformalnym systemie edukacji. W związku z prowadzeniem wielu aktywności dotyczących tematyki klimatycznej w załączeniu przekazuję szczegółową informację dotyczącą realizowanych treści, inicjatyw i przedsięwzięć.

Łączę wyrazy szacunku,

Z upoważnienia
MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

Maciej Kopeć
Podsekretarz Stanu
/ – podpisany cyfrowo/

Informacja szczegółowa

I. Podstawa programowa

Na wszystkich etapach edukacyjnych, z wychowaniem przedszkolnym włącznie, uczniowie realizują zagadnienia z zakresu edukacji ekologicznej zgodnie z celami kształcenia i treściami nauczania ustalonymi w podstawach programowych¹:

Wychowanie przedszkolne

- Do zadań przedszkola należy m.in. tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody, stymulujących rozwój wrażliwości i umożliwiających poznanie wartości oraz norm odnoszących się do środowiska przyrodniczego, adekwatnych do etapu rozwoju dziecka.

Szkoła podstawowa

- Zgodnie z preambułą podstawy programowej obowiązkiem szkoły jest kształtowanie postawy szacunku dla środowiska przyrodniczego, w tym upowszechnianie wiedzy o zasadach zrównoważonego rozwoju, motywowanie do działań na rzecz ochrony środowiska oraz rozwijanie zainteresowania ekologią.

Treści nauczania zawarte w podstawach programowych wybranych przedmiotów:

I etap edukacyjny (klasy I-III szkoły podstawowej)

- szkoła organizuje zajęcia wspierające dostrzeganie środowiska przyrodniczego i jego eksplorację, możliwość poznania wartości i wzajemnych powiązań składników środowiska przyrodniczego, poznanie wartości i norm, których źródłem jest zdrowy ekosystem oraz zachowań wynikających z tych wartości, a także odkrycia przez dziecko siebie jako istotnego integralnego podmiotu tego środowiska.

II etap edukacyjny (klasy IV-VIII szkoły podstawowej)

Przyroda

- Kształtowanie postaw - Przyjmowanie postaw współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego przez:
 - właściwe zachowania w środowisku przyrodniczym,
 - współodpowiedzialność za stan najbliższej okolicy,

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356) oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467)

- działania na rzecz środowiska lokalnego,
 - wrażliwość na piękno natury, a także ładu i estetyki zagospodarowania najbliższej okolicy,
 - świadome działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony przyrody.
- Uczeń odszukuje na opakowaniach oznaczenia substancji szkodliwych dla zdrowia drażniących, trujących, żrących i wybuchowych i wyjaśnia ich znaczenie.

Technika

- Przyjmowanie postawy proekologicznej; Przyjmowanie postawy odpowiedzialności za współczesny i przyszły stan środowiska; Kształtowanie umiejętności segregowania i wtórnego wykorzystania odpadów znajdujących się w najbliższym otoczeniu; Eko-technologie pomocne w ochronie środowiska; Ekologiczne postępowanie z wytworami technicznymi, szczególnie zużytymi.

Geografia

- Poznanie zróżnicowanych form działalności człowieka w środowisku, ich uwarunkowań i konsekwencji oraz dostrzeganie potrzeby racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody.
- Określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego, formułowanie twierdzenia o prawidłowościach, dokonywanie uogólnień.
- Przyjmowanie postawy szacunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozumienie potrzeby racjonalnego w nim gospodarowania.
- Podejmowanie nowych wyzwań oraz racjonalnych działań prośrodowiskowych i społecznych.
- Dział *Relacje między elementami środowiska geograficznego na przykładzie wybranych obszarów Polski. Wpływ warunków przyrodniczych (zasobów surowców mineralnych, wiatru, wód i uświetnienia) i pozaprzyrodniczych na energetykę.* Uczeń: analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych oraz określa ich wpływ na rozwój energetyki.

Biologia

- Ekologia i ochrona środowiska. Uczeń przedstawia odnawialne i nieodnawialne zasoby przyrody oraz propozycje racjonalnego gospodarowania tymi zasobami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

- Układ oddechowy. Uczeń analizuje wpływ zanieczyszczeń pyłowych powietrza na stan i funkcjonowanie układu oddechowego.
- Ekologia i ochrona środowiska. Uczeń: analizuje zakresy tolerancji organizmu na wybrane czynniki środowiska (temperatura, wilgotność, stężenie dwutlenku siarki w powietrzu); przedstawia porosty jako organizmy wskaźnikowe (skala porostowa), ocenia stopień zanieczyszczenia powietrza tlenkami siarki, wykorzystując skalę porostową.

Chemia

- Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów. Uczeń:
 - opisuje właściwości substancji i wyjaśnia przebieg prostych procesów chemicznych;
 - wskazuje na związek właściwości różnorodnych substancji z ich zastosowaniami i ich wpływem na środowisko naturalne;
 - respektuje podstawowe zasady ochrony środowiska
- Tlen, wodór i ich związki chemiczne. Powietrze. Uczeń: wskazuje przyczyny i skutki spadku stężenia ozonu w stratosferze ziemskiej; proponuje sposoby zapobiegania powiększaniu się „dziury ozonowej”; wymienia czynniki środowiska, które powodują korozję; opisuje obieg tlenu i węgla w przyrodzie; projektuje i przeprowadza doświadczenie potwierdzające, że powietrze jest mieszaniną; opisuje skład i właściwości powietrza; wymienia źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza; wymienia sposoby postępowania pozwalające chronić powietrze przed zanieczyszczeniami.

Szkoły ponadpodstawowe

Wiedza o społeczeństwie

- Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Uczeń: przedstawia założenia ideowe wybranych ruchów społecznych (np. ekologizm).
- Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: przedstawia działania państwa na rzecz ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Geografia

- Człowiek a środowisko geograficzne – konflikty interesów: wpływ działalności człowieka na atmosferę na przykładzie smogu, inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne, rolnictwa, górnictwa i turystyki na środowisko geograficzne, transportu na warunki życia i degradację środowiska przyrodniczego, konflikt interesów człowiek – środowisko, procesy rewitalizacji i działania proekologiczne.
- Uczeń: wykazuje na przykładzie wybranych miejscowości wpływ działalności człowieka na powstawanie smogu typu londyńskiego

i fotochemicznego oraz na podstawie dostępnych źródeł podaje przyczyny i proponuje sposoby zapobiegania powstawaniu tego zjawiska; ocenia wpływ transportu na warunki życia ludności i środowisko przyrodnicze; identyfikuje konflikty interesów w relacjach człowiek – środowisko i rozumie potrzebę ich rozwiązywania zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz podaje własne propozycje sposobów rozwiązania takich konfliktów; przyjmuje postawę współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego Ziemi.

Biologia

- Ekologia. Uczeń: wyjaśnia, czym jest tolerancja ekologiczna; planuje i przeprowadza doświadczenie mające na celu zbadanie zakresu tolerancji ekologicznej w odniesieniu do wybranego czynnika środowiska.
- Wymiana gazowa i krążenie. Uczeń: analizuje wpływ czynników zewnętrznych na funkcjonowanie układu oddechowego (tlenek węgla, pyłowe zanieczyszczenie powietrza, smog).

Geografia

- Atmosfera: czynniki klimatotwórcze, rozkład temperatury powietrza, ciśnienia atmosferycznego i opadów, ogólna cyrkulacja atmosferyczna, mapa synoptyczna, strefy klimatyczne i typy klimatów. Uczeń: wyjaśnia rozkład temperatury powietrza i ciśnienia atmosferycznego na Ziemi; przedstawia piękno, potęgę oraz dynamikę zmian zachodzących w atmosferze, wyjaśnia przyczyny tych zmian, ukazuje ich zagrożenia i skutki w formie prezentacji fotograficzno-opisowej.
- Hydrosfera: zasoby wód na Ziemi, morza, prądy morskie, sieć rzeczna, lodowce. Uczeń wyjaśnia zróżnicowanie rodzajów i wielkości zasobów wód na Ziemi oraz we własnym regionie; przedstawia cechy fizykochemiczne wód morskich oraz dostrzega problem ich zanieczyszczenia; mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich oraz ocenia ich wpływ na życie i gospodarkę człowieka; wyjaśnia proces powstawania lodowców i przedstawia ich występowanie na Ziemi; przedstawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na gospodarkę, życie mieszkańców i ich tożsamość kulturową.
- Problemy środowiskowe współczesnego świata: tropikalne cyklony, trąby powietrzne, sztormy, powodzie, tsunami, erozja gleb, wulkanizm, wstrząsy sejsmiczne, powstawanie lejów krasowych, zmiany klimatu, pustynnienie, zmiany zasięgu lodowców, ograniczone zasoby wody na Ziemi, zagrożenia georóżnorodności i bioróżnorodności. Uczeń: wyjaśnia powstawanie geozagrożeń meteorologicznych klimatycznych (tropikalne cyklony, trąby powietrzne, pustynnienie, zmiany klimatu); dyskutuje na temat wpływu deforestacji i innych czynników na zmiany klimatu na Ziemi

oraz proponuje działania służące ograniczaniu tych zmian; wskazuje na mapach obszary współcześnie zlodzone i ocenia wpływ zmian klimatycznych na zasięg pokrywy lodowej.

- Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo: czynniki rozwoju rolnictwa, struktura użytków rolnych, obszary upraw i chów zwierząt, zrównoważona gospodarka leśna, rybactwo (morskie i śródlądowe, akwakultura). Uczeń: wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce, przedstawia wielorakie wartości lasu oraz uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi zgodnie z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody; wykazuje znaczenie przyrodnicze, społeczne i gospodarcze lasów; wyjaśnia rozmieszczenie głównych łowisk oraz dyskutuje na temat możliwości wykorzystania zasobów biologicznych morza i wód śródlądowych, rozwoju akwakultury w kontekście zachowania równowagi ekosystemów wodnych.
- Przemysł: czynniki lokalizacji, przemysł tradycyjny i zaawansowanych technologii, deindustrializacja i reindustrializacja, struktura produkcji energii i bilans energetyczny, zmiany wykorzystania poszczególnych źródeł energii, dylematy rozwoju energetyki jądrowej. Uczeń: porównuje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii oraz analizuje gospodarcze i społeczne skutki rozwoju nowoczesnego przemysłu; charakteryzuje zmiany w strukturze zużycia energii, z uwzględnieniem podziału na źródła odnawialne i nieodnawialne oraz porównuje strukturę produkcji energii w Polsce ze strukturą w innych krajach w kontekście bezpieczeństwa energetycznego; ocenia stan i zmiany bilansu energetycznego świata i Polski, przedstawia skutki rosnącego zapotrzebowania na energię, jego wpływ na środowisko geograficzne oraz uzasadnia konieczność podejmowania działań na rzecz ograniczania tempa wzrostu zużycia energii; dyskutuje na temat pozytywnych i negatywnych skutków stosowania odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii; analizuje wykorzystanie energetyki jądrowej na świecie, dyskutuje na temat problemów związanych z jej rozwojem oraz rozumie potrzebę społecznej debaty nad decyzją o wykorzystaniu jej w Polsce.
- Człowiek a środowisko geograficzne – konflikty interesów: wpływ działalności człowieka na atmosferę na przykładzie smogu, inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne, rolnictwa, górnictwa i turystyki na środowisko geograficzne, transportu na warunki życia i degradację środowiska przyrodniczego, zagospodarowania miast i wsi na krajobraz kulturowy, konflikt interesów człowiek – środowisko, procesy rewitalizacji i działania proekologiczne. Uczeń: analizuje wpływ

dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne oraz podaje możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju; ocenia wpływ transportu na warunki życia ludności i środowisko przyrodnicze; analizuje przykłady degradacji krajobrazu kulturowego miast i terenów wiejskich, wyjaśnia rolę planowania przestrzennego w jego kształtowaniu i ochronie oraz wskazuje możliwości działań własnych służących ochronie krajobrazów kulturowych Polski; identyfikuje konflikty interesów w relacjach człowiek – środowisko i rozumie potrzebę ich rozwiązywania zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz podaje własne propozycje sposobów rozwiązania takich konfliktów; podaje przykłady procesów rewitalizacji obszarów zdegradowanych i proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej i usługowej, podejmowanych na wybranych obszarach, w tym cennych przyrodniczo; przyjmuje postawę współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego Ziemi.

Chemia

- Elementy ochrony środowiska. Uczeń: wymienia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby (np. metale ciężkie, węglowodory, produkty spalania paliw, freony, pyły, azotany(V), fosforany(V), ortofosforany(V)), ich źródła oraz wpływ na stan środowiska naturalnego; opisuje rodzaje smogu oraz mechanizmy jego powstawania; proponuje sposoby ochrony środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Podstawy przedsiębiorczości

- Uczeń: ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji; objaśnia, czym jest społeczna odpowiedzialność biznesu.

II. Inne działania w obszarze edukacji globalnej

1. Rządowy program „Bezpieczna+”

W ramach rządowego programu „Bezpieczna+”, który miał na celu wspomaganie w lat. 2015–18 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach (przyjęty uchwałą nr 89/2015 Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r.) wykonano zadanie *Przeprowadzenie działań edukacyjnych z zakresu wpływu braku właściwej ochrony przeciwpożarowej na środowisko i bezpieczeństwo publiczne.*

Zadanie polegało na zwiększeniu kompetencji uczniów, rodziców i nauczycieli w zakresie ograniczenia zagrożeń związanych z paleniem w kotłach i piecach niewłaściwymi materiałami zanieczyszczającymi powietrze przez:

- 1) zapoznanie z zagadnieniem smogu, jego źródłami i sposobami ograniczania zanieczyszczeń w powietrzu, ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy nt. szkodliwości emisji zanieczyszczeń pochodzących z pieców i kotłowni opalanych paliwem stałym oraz spalania odpadów różnego pochodzenia,
- 2) zapoznanie odbiorców z zasadami postępowania w przypadku wystąpienia znacznego zanieczyszczenia powietrza i powstania smogu,
- 3) promowanie postaw proekologicznych i prozdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem dbałości o czyste powietrze.

W otwartym konkursie ofert na realizację zadania publicznego wyłoniono - *Sławęcińskie Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych*, które realizowało ogólnopolską kampanię edukacyjną pn.: „Niewłaściwa ochrona przeciwpożarowa i jej wpływ na środowisko oraz czyste powietrze.”, w tym:

- 1) opracowano stronę internetową (<http://kampaniasmog.edu.pl/>);
- 2) przygotowano interaktywną grę na smartfony i tablety na różnych poziomach trudności dostosowanych do możliwości poznawczych 3 grup wiekowych (uczniów: 1-3, 4-8 i szkoły średniej). Grę przygotowali nauczyciele przedmiotów ścisłych, ratownicy medyczni przy współpracy z Powiatową Komendą Państwowej Straży Pożarnej w Pyrzycach. Interaktywna Gra promuje problematykę konkursu, proekologiczne i prozdrowotne postawy, w tym dbałość o czyste powietrze (<http://kampaniasmogedu.pl/>);
- 3) opracowano broszurę dla rodziców nt. edukacji antysmogowej, proekologicznej i prozdrowotnej;
- 4) przygotowano czasopismo dla rodziców i nauczycieli pt. Mam Dziecko w Szkole nr 2/LUTY/2018, poświęcone tematyce kampanii (www.eporadniadlarodzicow.pl/);
- 5) opracowano pakiet edukacyjny „Przestrzeń Szkoły”, zawierający niezbędne informacje nt. zagadnień prozdrowotnych i przykłady dobrych praktyk;
- 6) przygotowano informację ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej *Niewłaściwa ochrona przeciwpożarowa i jej wpływ na środowisko oraz czyste powietrze* i przesłano ją do 15 tys. szkół podstawowych i ponadpodstawowych;
- 7) zorganizowano ogólnopolską konferencję dla 210 nauczycieli;
- 8) przygotowano zestawy scenariuszy lekcji dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych;
- 9) opracowano regulamin ogólnopolskiego Konkursu, półfinały i projekt finałów, który odbył się 26.10. 2018 r. w Centrum Nauki Kopernik w Warszawie;

Zadanie było zrealizowane przy współpracy z Komendą Powiatową PSP w Pyrzycach. Na realizację działań wydatkowano kwotę 395.300,00 zł.

2. Projekt „Edukacja globalna. Liderzy edukacji na rzecz rozwoju II” 2018-19

Moduł I projektu 49/2018/M „Edukacja globalna. Liderzy edukacji na rzecz rozwoju II”, realizowano od 25.03-31.12.2018 r. jako kontynuację działań regionalnych, rozpoczętych w 2007 r.

1) Szkolenia na poziomie centralnym

Koordynatorzy regionalni – trenerzy projektu EG (24 osoby) przygotowani zostali przez ORE do realizacji „działań regionalnych”. Jako trenerzy - multiplikatorzy odpowiedzialni są za przygotowanie nauczycieli w całym kraju do realizacji tematyki edukacji globalnej/ rozwojowej w szkołach, zgodnie z aktualną podstawą programową kształcenia ogólnego, celami Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej 2016-2020, Agendą i 17 Celami Zrównoważonego Rozwoju 2030. Szkolenia miały na celu rozwijanie kompetencji trenerskich w zakresie wykorzystania nowoczesnych narzędzi i metod pracy projektowej z nauczycielami oraz młodzieżą szkolną, w tym „Myślenie projektowe w edukacji w oparciu o Design thinking”, „Planowanie pracy zespołów projektowych z zastosowaniem kart i plansz „Learning Battle Cards” i „Zastosowanie gier w edukacji społecznej i obywatelskiej, w tym edukacji globalnej i dla zrównoważonego rozwoju”.

2) Szkolenia na poziomie regionalnym

Koordynatorzy regionalni z „Instytucji Partnerskich” ORE przygotowali w swoich placówkach regionalnych szkolenia dla 16 Liderów projektu edukacji globalnej ze szkół objętych wsparciem w regionie i województwie zgodnie z zadaniami rozporządzenia o placówkach doskonalenia nauczycieli (256 Liderów w Polsce). Koordynatorzy regionalni i trenerzy przeprowadzili w okresie wrzesień – listopad 2018 roku łącznie 39 warsztatów przygotowujących liderów szkolnych projektu i nauczycieli wspierających liderów szkolnych do pracy z zespołami nauczycieli i młodzieżą szkolną w Szkołach Liderów Edukacji Globalnej. Warsztaty towarzyszyły konferencjom regionalnym, albo realizowane były tuż po konferencjach. Tematyka szkoleń dotyczyła:

- zagadnień edukacji globalnej w kontekście realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego, z uwzględnieniem problematyki globalnej zapisanej w Agendzie i 17 Celach Zrównoważonego Rozwoju 2030 <http://www.un.org.pl/>
- praw i wolności człowieka „25 lat Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce” oraz przygotowania nauczycieli w szkołach projektu do udziału młodzieży w konkursach (konkursy realizowane pod były patronatem MEN i ORE oraz przy wsparciu Instytucji Partnerskich Ośrodka –

regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli, zaangażowanych w projekt 49/2018/M, adres: <https://edukacjaglobalna.ore.edu.pl/pl/a/25-lat-Europejskiej-Konwencji-Praw-Czlowieka-w-Polsce>.

- rozwijania kompetencji, umiejętności innowacyjnego podejścia do realizacji tematyki edukacji globalnej i problematyki zrównoważonego rozwoju (gry, myślenie i planowanie projektowe z wykorzystaniem Design thinking oraz metody i narzędzi Learning Battle Cards);
- przykładów dobrych praktyk nt. organizacji lekcji i zajęć oraz szkolnych, międzyszkolnych wydarzeń światowego Tygodnia Edukacji Globalnej.

W 15 konferencjach wzięło udział 826 nauczycieli, pracowników systemu doskonalenia. W 49 warsztatach wzięło udział łącznie 647 nauczycieli, w tym głównie liderów szkolnych oraz nauczycieli wspierających w szkołach liderów i/lub przygotowujących się do podjęcia roli liderów szkolnych projektu. Z doświadczenia poprzedniej edycji projektu 2016-17 wynikało, że w szkołach liderzy potrzebują współpracy nauczyciela wiodącego (co-leADERA), który mógłby zastąpić lub wspomóc lidera w okresie realizacji wzmożonych działań szkolnych, np. w organizacji Tygodnia Edukacji Globalnej. Termin realizacji: od września do 20 grudnia 2018 r.

3) Szkolenia na poziomie lokalnym

Przeszkolenie Liderzy prowadzili warsztaty dla 10-osobowych zespołów nauczycieli w 210 szkołach projektu. W okresie realizacji modułu 1. projektu (październik-grudzień 2018) w pracach projektowania lekcji i zajęć szkolnych dla uczniów z tematyki edukacji globalnej wzięło udział 2100 nauczycieli, zaangażowanych bezpośrednio w zadania projektu.

Szkoły liderów monitorowane były przez koordynatorów regionalnych, którzy odwiedzili około 50 % szkół, szczególnie nowo zrekrutowanych we wrześniu 2018. Współprowadzili lub prowadzili zajęcia warsztatowe dla nauczycieli, a także pokazowo dla uczniów (np. region świętokrzyski, gdzie do projektu dołączyło 10 nowych szkół i 10 nowych liderów szkolnych).

Celem funkcjonowania sieci Szkół Liderów Edukacji Globalnej jest:

- wspólne rozwiązywanie problemów globalnych współczesnego świata;
- dzielenie się spostrzeżeniami i propozycjami, za pośrednictwem narzędzi nowoczesnych technologii (TIK) oraz spotkań osobistych.

Członkowie sieci (liderzy z zespołami nauczycieli) mogą korzystać z własnych doświadczeń, ale również z pomocy zewnętrznych ekspertów. Pracują pod kierunkiem koordynatora regionalnego oraz dodatkowo otrzymują wsparcie ogólnopolskiego koordynatora TEG.

Rola koordynatora skupia się na zapewnianiu członkom sieci odpowiednich warunków do współpracy, aktywności i zaangażowania – takich, by w możliwie najlepszy sposób korzystać z własnych doświadczeń i efektywnie pracować nad

problemami. Działania koordynatora są jednym z kluczowych czynników decydujących o jakości pracy sieci i użyteczności tworzonych rozwiązań.

Wszystkie etapy szkoleń monitorowane są przez ORE pod kątem zgodności realizacji edukacji globalnej z podstawą programową. ORE przygotowuje raporty z realizacji kolejnych etapów wdrażania projektu.

Koordynatorka projektu ORE podkreśliła, że działania projektowe i tematyka edukacji o zrównoważonym rozwoju coraz częściej zaczęła włączane są do planu szkół i planów pracy nauczycieli. Zwróciła też uwagę na rozwój współpracy międzyszkolnej i międzyszkolnej, co najbardziej widoczne jest podczas Tygodnia Edukacji Globalnej.

Regionalne wydarzenia łączące działania szkół odbyły się w regionach: lubelskim, łódzkim, pomorskim, warmińsko-mazurskim, śląskim. Elementy grywalizacji (gamifikacji) w projektowaniu pracy „szkół globalnych” stają się coraz bardziej powszechne i otwierają na zaangażowanie i zwiększenie udziału młodzieży szkolnej w projekcie. W TEG brały udział całe szkoły. Szacunkowo ok. 100 000 uczniów i nauczycieli. Do działań włączali się pracownicy szkół, bibliotek, rodzice. Dodatkowo w lekcjach poświęconych różnorodnej tematyce globalnej wzięło udział ponad 50 000 uczniów.

Prowadzona jest strona projektu oraz blog Liderów:

<https://edukacjaglobalna.ore.edu.pl/> Liderom i nauczycielom w szkołach udostępniane są e-zasoby do pracy z młodzieżą na platformie online <https://edukacjaglobalna.ore.edu.pl/pl/e-learning>

Moduł I projektu zakończyło 3-dniowe seminarium podsumowujące działania oraz przygotowujące do zadań Modułu II (Sulejówek, 14-16.12.2018, udział 45 osób, w tym koordynatorów regionalnych i trenerów oraz wybranych liderów szkolnych, wyróżnionych przez koordynatorów regionalnych za innowacyjne działania podejmowane w szkołach).

W II semestrze roku szkolnego 2018/2019 (styczeń/ luty - czerwiec) – szkoły podjęły zaplanowane zadania. Realizowane są lekcje, dodatkowe zajęcia o tematyce zrównoważonego rozwoju. Działania monitorowane przez koordynatorów regionalnych. Szkolenie koordynatorów-trenerów przygotowujące do organizacji kolejnego roku szkolnego 2019/2020 odbyły się 10-14 lipca 2019 roku. Moduł II trwał do 31.12.2019 r.